

dr hab. Adam Solak, prof. APS

Warszawa, 07.12.2019

Akademia Pedagogiki Specjalnej

im. Marii Grzegorzewskiej

w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Eweliny Winiarczyk - Waleniak

„Aktywność młodzieży szkolnej w sieci internetowej w świetle Stefana Kunowskiego integralnego rozwoju i wychowania (Badania w województwie lubelskim)”

napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Krystyny Chałas oraz promotor pomocniczej dr Sabiny Wieruszewskiej - Duraj

1. Tematyka pracy i jej aktualność

Sieć internetowa ogrywa niezwykle ważną rolę w procesie szeroko rozumianej socjalizacji w sposób pośredni i bezpośredni. Wzrastający wpływ świata internetowego na wszystkie sfery życia ludzkiego domaga się podejmowania badań empirycznych i pedagogicznie pogłębionej refleksji w konstelacji naukowej. Problematyka aktywności młodzieży w sieci internetowej należy do tych kategorii pedagogicznych które posiadają szczególny wymiar interdyscyplinarności. Integralnie wiąże się między innymi z psychologią rozwojową, etyką, filozofią osoby, dydaktyką oraz z innymi dyscyplinami i subdyscyplinami naukowymi. Pedagogika wobec świata cyberprzestrzeni nie może pozostać neutralna. Przy całej swej niepodważalnej wartości świat internetowy jest także nośnikiem wielu zagrożeń. Stanowi ważny obszar dyskursu w gronie naukowców, jak i praktyków wychowania i edukacji.

Z dużym zainteresowaniem przyjmuję zapoznanie się z dysertacją doktorską Pani mgr Eweliny Winiarczyk- Waleniak, pytając jakie kwestie dotyczące aktywności internetowej młodzieży szkolnej porządkuję oraz, co wnosi nowego w obszar omawianego dyskursu. Już samo odniesienie tejże aktywności do klasycznej koncepcji integralnego rozwoju i wychowania Stefana Kunowskiego wzbudza ciekawość intelektualną, ponieważ co zauważyła także Pani mgr Ewelina Winiarczyk – Waleniak „Teoria S. Kunowskiego cieszy się coraz większym znaczeniem wśród badaczy. Występuje brak jej rozwinięcia przez szczegółową egzemplifikację odnoszącą się do problemu aktywności w sieci internetowej” (s. 8). Interesującym poznawczo jest także odpowiedź na pytanie o inspiracje które spowodowały podjęcie się tegoż ważnego a zarazem bardzo trudnego zadania. Autorka zaznacza, że jest nią „potrzeba poszukiwań właściwych oddziaływań wychowawczych, które będą inspirować młodzież do właściwej aktywności sprzyjającej integralnemu rozwojowi i samowychowaniu” (ss. 8 – 9).

Pomimo, że w pedagogice istnieje bogaty dorobek naukowy obejmujący świat internetowy, to jednak wciąż brakuje publikacji, która wyczerpująco przedstawiałaby problematykę integralnego w nim rozwoju i wychowania adolescentów.

Sformułowany temat pracy, zgodnie z wymogami metodologicznymi tego rodzaju prac naukowych, jest wyjątkowo ważny, perspektywiczny, problemowy oraz jednoznacznie określa przedmiot badań.

Podjęty przedmiot badań wynika obiektywnych przesłanek poznawczych. Treści dysertacji mieszczą się w przestrzeniach paradygmatu pozytywistycznego oraz paradygmatu humanistycznego. Oba te paradygmaty wyznaczają teoretyczno – empiryczny wymiar rozprawy doktorskiej.

2. Ocena struktury recenzowanej dysertacji

Rozprawę „Aktywność młodzieży szkolnej w sieci internetowej w świetle Stefana Kunowskiego koncepcji rozwoju i wychowania (Badania w województwie lubelskim) wyróżnia precyzyjność jej budowy strukturalnej. Praca łącznie liczy 338 stron. Tekst rozprawy zawiera wstęp, pięć rozdziałów, wnioski, zakończenie, streszczenie w języku polskim i angielskim, spis schematów bibliografię, spis schematów, spis tabel, bibliografię oraz aneks. streszczenie. Wstęp zawiera informacje o motywach podjęcia się omawianego zagadnienia w kontekście jego celowości, co w swej czytelności ułatwia lekturę dysertacji. We wstępie Autorka wprowadza czytelnika w rozumienie czterech kategorii kluczowych: istotne funkcje internetu, zmiany w wielorakich obszarach bytowania człowieka w kontekście internetu, potrzeba badań w kwestii aktywności młodzieży w internecie, poszukiwanie inspiracji dla twórczej aktywności w internecie celem integralnego rozwoju młodego człowieka.

Przedstawiony na stronie dziewiątej schemat przepracowanych badań świadczy o naukowym namyśle i naukowej dojrzałości Doktorantki w podejmowaniu się działań naukowych. Cztery części składowe schematu uwzględniają zamierzenia: analizy i syntezy literatury (realizacja celu teoretycznego), opracowanie teoretycznych podstaw (specyfika aktywności w sieci internetowej), badania empiryczne (realizacja celu empirycznego), badania jakościowe i ilościowe (wyniki), synteza wyników badań teoretycznych i empirycznych zawarta w opracowaniu „małej teorii” oraz wskazanie na praxis pedagogiczne.

Pozostały ogład rozprawy pozwala dostrzec jej należyty układ, uprządkowanie omawianej problematyki, jej odpowiednie uszczegółowienie, które znajdują między innymi w usystematyzowanym podziale treści poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów.

Podkreślić należy, że pięć rozdziałów, zgodnie z przesłankami logiczności i systematyczności, Doktorantka oparła na ważnym kryterium nadrzędności i podrzędności poszczególnych części składowych.

Praca ma charakter interdyscyplinarny i subdyscyplinarny w naukach pedagogicznych, dotyczy nowych problemów, których opracowanie przynosi potrzebne i oczekiwane społecznie i jednostkowo konstatacje.

Jest autentycznie twórcza poznawczo, spełnia w pełni formalne, merytoryczne i metodologiczne kryteria empirycznych, uzasadnionych w założeniach teoretycznych prac pedagogicznych.

3. Ocena merytoryczna pracy

Część teoretyczna

Część teoretyczną stanowią rozdziały pierwszy i drugi.

Rozdział pierwszy zatytułowany „Podejmowanie aktywności w sieci internetowej, jako problemy pedagogiczne” posiada cztery podrozdziały, które odpowiadają na zasadnicze pola poznawcze omawiające: analizę pojęcia „aktywność”, charakterystykę przestrzeni internetowych, rolę środowisk wychowawczych w podejmowaniu aktywności internetowej (środowiska rodzinnego, środowiska szkolnego, środowiska rówieśniczego, oraz zagadnienie autorytetów i idoli).

Pojęcie aktywności analizowane jest w między innymi w aspekcie filozoficznym, pedagogicznym czy też socjologicznym. Szczególne miejsce ma definicyjność aktywności w ujęciu D. Bonder, S. Jańca i J. Pawłowskiego. Doktorantka nie tylko poddaje dokładnej analizie pojęcie aktywności, ale tworzy, i to pragnę podkreślić własną definicję aktywności internetowej, ujmując ją jako „dobrowolny zbiór działań i czynności uczniów podejmowanych w sieci i przez sieć internetową, posiadających określony cel.

Aktywność ta może warunkować poszerzenie spektrum doświadczeń osoby zarówno o normy i wartości, które mogą z pedagogicznego punktu widzenia pozytywnie oddziaływać na integralny rozwój, jak również normy i antywartości, które mogą oddziaływać na ten rozwój”. Autorka twierdzi (s. 17), że definicja ta jest utworzona na potrzeby dysertacji. Jednak śmiem twierdzić po analizie tej definicji w kontekście całej rozprawy, że definicja ta może być przydatną dla pedagogiki mediów, ponieważ nie posiada ona jak na ten czas, jasnej konkretyzacji czym jest aktywność internetowa.

Rozdział drugi zatytułowany „Aktywność w sieci internetowej w świetle integralnego rozwoju i wychowania w ujęciu Stefana Kunowskiego” jest logiczną kontynuacją merytorycznej zawartości rozdziału pierwszego. Zawiera trzy podrozdziały traktujące o: pojęciu integralnego rozwoju i wychowania, warstwicowej teorii rozwoju człowieka w ujęciu Stefana Kunowskiego. Autorka w sposób innowacyjny dokonuje teoretycznej aplikacji warstwicowej teorii rozwoju człowieka na potrzeby aktywności internetowej, ukazując między innymi aktywność w sieci internetowej jako czynnika rozwoju i blokady różnych warstw życia ludzkiego. Na szczególną uwagę zasługują wychowawcze aspekty aktywności internetowej w kontekście dynamizmu wychowania i funkcji wychowania. Interesującym poznawczo jest trzeci podpunkt tegoż rozdziału dysertacji traktujący o zastosowaniu warstwicowej teorii poznania na potrzeby aktywności internetowej.

Część metodologiczna i empiryczna

ANALIZA OPRACOWANYCH ZAŁOŻEŃ METODOLOGICZNYCH BADAŃ I ICH WYNIKÓW

W trzecim rozdziale „Podstawy metodologiczne własnych badań empirycznych” został zawarty pełny i logiczny zestaw najważniejszych założeń

badawczych (ss. 135-143) zaprezentowano począwszy od osadzenia pragmatycznego, przedmiotu i celu badań, problemów i hipotez badawczych, zmiennych i wskaźników, metod, technik i narzędzi badawczych, terenu i charakterystyki badanej grupy a skończywszy na organizacji i przebiegu badań.

Wysoko zatem oceniam intencję badawczą rozprawy, która podejmuje problem aktywności młodzieży szkolnej w sieci internetowej w świetle Stefana Kunowskiego.

Praca skonceptualizowana jest wysoce poprawnie. Pole problematyki założeniowej to zagadnienie aktywności młodzieży w sieci internetowej jako faktu wychowawczego i samowychowawczego. Przedmiot badań został jasno sprecyzowany, jest nim aktywność internetowa badanej młodzieży szkolnej (s. 135).

Celem głównym pracy jest próba rozpoznania, dowodnego przez uchwytne wskaźnikowanie, uobecniania aktywności w sieci internetowej młodzieży w świetle koncepcji integralnego rozwoju i wychowania Stefana Kunowskiego. Doktorantka słusznie wyodrębniła cele szczegółowe badań empirycznych. Jako cel poznawczy określiła „poznanie rodzajów i zakresu aktywności internetowej badanej młodzieży w świetle koncepcji integralnego rozwoju i wychowania Stefana Kunowskiego”. Cel empiryczny to „ustalenie zakresu i stopnia szans integralnego rozwoju przez aktywność internetową”. „Opracowanie praktycznych wskazań dotyczących stymulowania aktywności internetowej warunkującej integralny rozwój i wychowanie ucznia” jest celem praktycznych przeprowadzonych badań (s. 135).

Rozpoznanie dowodne usytuowane jest w głównym problemie badawczym „Jakie szans integralnego rozwoju i wychowania młodzieży stwarza ich aktywność w sieci internetowej?”, oraz jego uszczegółowieniu, które uwidacznia się w siedmiu pytaniach badawczych, precyzyjnie skonkretyzowanych (s. 136).

Moc różnicująca problematyki głównej i szczegółowej nadała bezwzględnej wartości postawionej hipotezie głównej („Młodzież podejmuje różnorodną aktywność w sieci internetowej, która stwarza nierównomierne szanse rozwoju poszczególnych warstw, największe szanse rozwoju posiada warstwa społeczna, najmniejsze zaś warstwa światopoglądowa”) i hipotezom szczegółowym (s. 137). Zmienne są zglobalizowane trafnie i należycie wskaźnikowane.

Badania przeprowadzono głównie autorskim kwestionariuszem ankiety, wynikającym z modelu empirycznego i teoretycznego. Charakterystykę kwestionariusza w aspekcie poznawczym i konstrukcyjnym należy ocenić jako wzorcową.

Jako metodę weryfikującą zróżnicowania użyto proste statystyki istotnościowe, a dla obrazu rozkładu cech aktywności proste statystyki miar centralnych. Zastosowania te są właściwe i poprawne.

Metodologia badań własnych skonstruowana jest oryginalnie i swoiście dla tej pracy. Połączono komplementarnie model teoretyczny wynikający z koncepcji integralnego rozwoju i wychowania Stefana Kunowskiego z modelem autorskim zrekonstruowanym według konstruktów definicji aktywności internetowej.

Ten model stanowi podstawę pytań badawczych, zawierających różne poziomy ich uszczegółowienia.

Organizacja i przebieg badań posiada trzy etapy:

- a) Opracowanie założeń teoretycznych dla badań empirycznych (wykorzystano metodę hermeneutyczną i fenomenologiczną),
- b) Przeprowadzenie badań ilościowych (z 1071 uczestników badań zakwalifikowano 963 ankiety). Wykorzystano tutaj analizę statystyczną.
- c) Badania jakościowe (swobodne wypowiedzi respondentów które brały udział w badaniu). Doktorantka w tej części metodologicznej nie wskazuje ile osób wzięło tutaj udział.

Cała struktura rozdziału metodologicznego jest przemyślana i służy prezentacji podjętej intencji poznawczej.

Rozdział czwarty „Aktywność w sieci internetowej, jako czynnik integralnego rozwoju i wychowania w świetle własnych badań empirycznych” to wyniki badań własnych Doktorantki. Wyniki badań przedstawione są w sposób uporządkowany podług problematyki wiodącej i szczegółowej. Ich interpretacja powiązana jest z założeniami teoretycznymi oraz dowodzi szerokiego rozeznania w badanej problematyce. Wnioski są wyprowadzone zasadnie i dogłębnie zinterpretowane.

Badania mają charakter ilościowo – jakościowy. Strategia ilościowa daje informację o rozkładach cech, tu jakości opinii, i występowaniu istotnych różnicowań.

Rozdział piąty został zatytułowany „Teoretyczne wskazania i praktyczne wskazówki stymulowania aktywności młodzieży w sieci internetowej”. Doktorantka w oparciu o przeprowadzone badania wskazuje na sześć zasadnych stymulatorów: fenomen osoby ludzkiej, dojrzałość osobowościowa, własna hierarchia wartości, aktywność w sieci dla pasji i zainteresowań, wzór osobowy, uwaga dydaktyczno-wychowawcza.

Po zapoznaniu się z tym rozdziałem, na wskroś autorskim Doktorantki, stwierdzam, że cel badań został zrealizowany nie tylko ogólnie i szczegółowo ale cała rozprawa służy edukacji i wychowaniu młodzieży w byciu aktywnym w sieci internetowej. Stanowi swoiste kompendium wiedzy o problemach aktywności internetowej adolescentów z perspektywy pedagogicznej.

Wnioski i zakończenie recenzowanej dysertacji stanowi otwarcie dla ważnych badań i projektów edukacyjno - wychowawczych realizowanych w kształceniu i wychowaniu młodzieży w świecie internetu, traktowanego jako rzeczywistego obszaru ich życia.

Literatura (127 pozycji) i netografia (25 pozycji) jest imponująca pod względem ilościowym i jakościowym. Jak wcześniej wspomniałem została

poddana w całości analizie fenomenologicznej i hermeneutycznej. Przy netogarfii należy podać datę dostępu.

Przedstawiona do oceny praca doktorska Pani mgr Eweliny Winiarczyk - Waleniak, o charakterze teoretyczno-empirycznym jest ważnym przyczynkiem dla rozwoju pedagogiki medialnej zorientowanej personalistycznie w konstelacji aktywności młodzieży w sieci internetowej.

W rezultacie szczegółowej analizy pracy doktorskiej Pani mgr Eweliny Winiarczyk – Waleniak „Aktywność młodzieży szkolnej w sieci internetowej w świetle Stefana Kunowskiego integralnego rozwoju i wychowania (Badania w województwie lubelskim)” napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Krystyny Chałas oraz promotor pomocniczej dr Sabiny Wieruszewskiej - Duraj stwierdzam, że spełnia ona niezbędne warunki określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami), która z mocy ustawy art. 33 ustawy z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 455) mających zastosowanie do niniejszego przewodu. W związku z tym stawiam wniosek do Rady Wydziału Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie do publicznej obrony, a Doktorantkę do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Proponuję by rozprawa ze względu na swą wartość merytoryczną została opublikowana.

